

AĞARƏHİM RƏHİMOVUN YARADICILLIĞINDA FOLKLOR MOTİVLƏRİ

Türkan Rəfayıl qızı Feyziyeva

Bakı Qızlar Universitetinin magistrantı

ORCID: 0009-0005-1803-1977

E-mail: turkan141turkan@gmail.com

Açar sözlər: Ağarəhim, folklor, motiv, xalq ədəbiyyatı, obraz, dilin rəngarəngliyi, ənənə.

Ключевые слова: Агарəхим, фольклор, мотив, народная литература, образ, многообразие языков, традиция.

Key words: Agarahim, folklore, motive, folk literature, image, diversity of language, tradition.

Azərbaycan xalq ədəbiyyatı qədimdən xalqımızın mənəvi yaddaşı, milli ruhunun güzgüsü olub. Min illər boyu yaşayıb bu günə qədər gələn dastanlar, nağıllar, bayatılar, atalar sözləri və xalq mahnıları bizim kimliyimizi qoruyub saxlayıb. Folklor sadəcə əyləncə və ya nağıl demək deyil, o xalqın həyat tərzini, düşüncə tərzini və dünyaya baxışıdır. İnsanlarımızın sevinci, kədəri, həyatda gördüyü ədalətsizliklər, haqq-ədalət axtarışı hamısı bu folklor nümunələrində öz əksini tapıb. Müasir dövrdə də bir çox yazıçılar bu xəzinədən bəhrələnirlər. Onlardan biri də tanınmış pedaqoq, alim və yazıçı **Ağarəhim Nüsrət oğlu Rəhimovdur.**

Ağarəhim müəllim 1948-ci ildə Ucar rayonunun Boyat kəndində anadan olub. Kənd mühtində böyüdüüyü üçün xalqın dilini, düşüncəsini, adət-ənənəsini çox gözəl duyub. Pedaqoji təhsil aldıqdan sonra müəllim kimi fəaliyyətə başlayıb, sonralar isə elmi-pedaqoji sahədə böyük işlər görüb. Onun təşəbbüsü ilə 1992-ci ildə Bakı Ali Pedaqoji Qızlar Seminariyası yaradılıb, bu müəssisə sonradan Bakı Qızlar Universiteti adlanıb. Uzun illər həmin universitetin rektoru kimi çalışıb, eyni zamanda dərsliklər və metodik vəsaitlər hazırlayıb. Yəni Ağarəhim Rəhimov təkcə yazıçı yox, həm də maarifçi, müəllim və elm adamıdır.

Onun yaradıcılığında əsas diqqət kənd həyatına, insan talelərinə, xalq adət-ənənələrinə və mənəvi dəyərlərə yönəlib. Yazıçı çox zaman sadə kənd adamlarını qəhrəman kimi təqdim edir. Bu qəhrəmanlar nə varlıdır, nə də fəvqəladə gücə malikdir. Amma onların içində böyük bir **vicdan, mərhəmət və ədalət hissi** yaşayır. Elə bu xüsusiyyətlər də onları xalq nağıllarındakı qəhrəmanlara oxşadır. Rəhimovun əsərlərində “xeyirlə şərin mübarizəsi”, “haqqın gec də olsa qalib gəlməsi”, “zəhmətin bəhrə verməsi” kimi motivlər tez-tez rast gəlinir. O, oxucuya göstərir ki, həyat çətin olsa da, dürüstlük və vicdan insanı həmişə ucaldır. Bir hekayəsində kəndli gəncin vicdanı ona yol göstərir, nəticədə o çətinlikləri dəf edib ailəsini, torpağını qoruyur. Bu cür sadə, amma dərin mənalı süjetlər həm oxucuda maraq yaradır, həm də insana mənəvi dərs verir.

Ağarəhim Rəhimovun dili çox təbiidir. O, qəhrəmanlarını elə danışdırır ki, sanki kənd yerində oturub el söhbəti dinləyirsən. Onun yazılarında **atalar sözləri, məsəllər və xalq deyimləri** geniş yer tutur. Bu ifadələr əsərin dilini həm sadələşdirir, həm də ona doğmalılıq verir. Məsələn, “Əyrini düz, düzü əyri göstərmək olmaz” kimi sözlər təkcə bir fikri bildirmir, həm də qəhrəmanın həyat prinsipini göstərir. Oxucu bu cür ifadələrlə həm ibrət alır, həm də öz xalqının hikmətini yenidən xatırlayır.

Rəhimovun yaradıcılığında **xalq mərasimləri və adətləri** xüsusi yer tutur. Onun əsərlərində toylar, yas mərasimləri, Novruz bayramı kimi hadisələr çox səmimi və təbii şəkildə təsvir olunur. Yazıçı bu mərasimlər vasitəsilə xalqın birliyini, köklərinə bağlılığını və sevincini

göstərir. Məsələn, bir hekayəsində Novruzda kəndin ağsaqqalları ilə gənclərin dialoqu xalq müdrikliyini və nəsillərarası bağları əks etdirir.

Ağarəhim müəllim həm də **xalq şeir formalarından** – bayatı, qoşma, layla və ağı kimi janrlardan məharətlə istifadə edir. Xüsusilə qadın obrazlarının təsvirində bayatıların poetik dili onun mətnlərinə duyğusallıq qatır. Bu, oxucuya həm milli ruh verir, həm də emosional təsir yaradır.

Yazıcının əsərlərində **mifoloji təsəvvürlərə** də rast gəlmək mümkündür. Təbiətlə bağlı inanclar, heyvan obrazları, qeyri-adi hadisələr onun hekayələrində xalq nağıllarını xatırladır. Bu da göstərir ki, o, folkloru sadəcə bəzək kimi yox, əsərin ruhuna hopdurur.

Rəhimovun pyeslərində də folklor mühüm yer tutur. Kənd həyatından götürülmüş səhnələr, mərasimlər, mahnılar tamaşanın həm marağını artırır, həm də milli dəyərləri səhnəyə daşıyır. Tamaşa izləyən insan təkcə hadisəni deyil, həm də öz mədəniyyətini görür, tanıyır, qürur hissi keçirir.

Bütün bunlardan aydın olur ki, Ağarəhim Rəhimov folkloru sadəcə mövzu kimi deyil, **əsərlərinin canı və ruhu kimi** istifadə edir. Onun yaradıcılığı folklorla müasir ədəbiyyatın uğurlu sintezidir. Yazıçı folklor vasitəsilə oxucuda milli dəyərləri, insani duyğuları və mənəvi saf düşüncəni oyadır.

Beləliklə, Rəhimovun əsərləri sübut edir ki, folklor keçmişlə bu gün arasında bir körpüdür. Onun yaradıcılığı bu körpünü daha da möhkəmləndirir və xalqın söz xəzinəsini yeni nəsillərə çatdırır. O, folkloru həm ədəbi bəzək kimi, həm də **tərbiyəvi vasitə** kimi görür. Bu səbəbdən də Ağarəhim Rəhimov Azərbaycan ədəbiyyatında milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına böyük töhfə verən yazıçılardan biri sayılır.

Problemin aktuallığı. Azərbaycan ədəbiyyatında folklor motivlərinin öyrənilməsi daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Çünki xalq ədəbiyyatımız milli kimliyimizi, düşüncə tərzimizi və dünyagörüşümüzü əks etdirir. Ağarəhim yaradıcılığında da folklor motivlərinə tez-tez rast gəlinməsi bu mövzunun aktuallığını artırır. Onun əsərlərində xalqın söz yaradıcılığı, adət-ənənələri və milli dəyərləri özünəməxsus tərzdə ifadə olunmuşdur. Bu gün gənclərin ədəbiyyata marağının azaldığı bir vaxtda folklor elementlərinin müasir yaradıcılıqda necə yaşadığını araşdırmaq vacib məsələdir.

Problemin elmi yeniliyi. Bu mövzunun elmi yeniliyi ondadır ki, Ağarəhim əsərlərində folklor motivləri ayrıca bir istiqamət kimi sistemli şəkildə az aşkar olunub. Onun yaradıcılığını xalq ədəbiyyatı ilə müqayisəli şəkildə araşdırmaq həm yeni elmi nəticələr ortaya çıxarır, həm də ədəbiyyatşünaslıqda mövcud boşluğu doldurur. Burada əsas yenilik ondan ibarət olmuşdur ki, müəllifin folklordan necə bəhrələndiyi, xalq düşüncəsini müasir ədəbiyyatla necə birləşdirdiyi konkret nümunələr əsasında işıqlandırılır.

Problemin praktiki əhəmiyyəti və tətbiqi. Bu araşdırma tələbələr, müəllimlər və ümumiyyətlə ədəbiyyatsevərlər üçün faydalı ola bilər. Çünki folklor motivlərinin öyrənilməsi milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına və gənc nəsllə çatdırılmasına xidmət edir. Məqalənin nəticələri dərslərdə, elmi məqalələrdə, konfranslarda istifadə oluna bilər. Bundan əlavə, folklor motivlərinin müasir ədəbiyyatda yaşadığını göstərmək həm ədəbiyyata marağı artırır, həm də gənclərdə milli dəyərlərə bağlılıq yaradır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan ədəbiyyatında folklor ənənələri. Bakı: Elm, 2012.
2. Azərbaycan Milli Ensiklopediyası. Folklor. Bakı: Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2009.
3. Əliyev M. Folklor motivlərinin müasir ədəbiyyatda rolu. Bakı: Şərq-Qərb, 2015.
4. Qasımzadə Y. Azərbaycan nəsr və folklor. Bakı: Maarif, 2008.
5. Rəhimov A. Müxtəlif publisistik və bədii yazıları.

T.R. Feyziyeva**Ağarəhim yaradıcılığında folklor motivləri nümunələri
Xülasə**

Bu məqalədə Azərbaycan ədəbiyyatının diqqətəlayiq nümayəndələrindən biri olan pedaqoq, yazıçı və publisist Ağarəhim Rəhimovun yaradıcılığında folklor motivlərinin yeri və rolu geniş şəkildə təhlil olunur. Folklor xalqın tarixi yaddaşını, müdrikliyini və mənəvi dəyərlərini özündə yaşadan zəngin bir mənbədir və Rəhimov da bu qaynaqlardan bəhrələnərək əsərlərinə milli ruh və orijinallıq gətirmişdir. Onun nəsr, pyes və esselərində xalq nağılları, epik ənənələr, atalar sözləri, məsəllər, qədim adət-ənənələr, həmçinin bayatı kimi lirik janrlar geniş şəkildə istifadə edilir. Bu folklor elementləri yazıçının bədii dilini və ifadə üslubunu daha da zənginləşdirir, obrazların xarakterində və hadisələrin təsvirində xüsusi rəngarənglik yaradır. Beləliklə, tədqiqatdan aydın olur ki, Ağarəhim Rəhimovun yaradıcılığında folklor milli kimliyin, tarixi yaddaşın və mədəni irsin müasir ədəbiyyatla vəhdətini təmin edən mühüm vasitədir.

Т.Р. Фейзийева**Примеры фольклорных мотивов в творчестве Агарахима
Резюме**

В данной статье рассматривается роль фольклорных мотивов в творчестве Агарахима Рагимова, известного азербайджанского педагога, писателя и публициста. Фольклор, как коллективная память и мудрость народа, является важной частью его прозы, пьес и эссе. Рагимов использует народные сказки, эпические элементы, пословицы, поговорки, обычаи и лирические формы, такие как байаты, в своих произведениях. Эти элементы обогащают художественное выражение его работ, усиливают морально-воспитательное значение и сохраняют национальную идентичность Азербайджана. Исследование подчеркивает, что фольклор в произведениях Рагимова служит не только эстетическим средством, но и педагогическим и культурным инструментом, обеспечивая преемственность национальных ценностей в современной литературе.

T.R. Feyziyeva**Examples of folklore motifs in Agharahim's work
Summary**

A prominent Azerbaijani pedagogue, writer, and publicist. Folklore, as the collective memory and wisdom of the people, is an essential part of his prose, plays, and essays. Rəhimov incorporates folk tales, epic elements, proverbs, sayings, customs, and lyrical forms such as bayatis into his works. These elements enrich his artistic expression, enhance the moral and educational value of his writings, and preserve Azerbaijani national identity. The study emphasizes that folklore in Rəhimov's works serves not only as an aesthetic device but also as a pedagogical and cultural tool, ensuring the continuity of national values in contemporary literature.

Redaksiyaya daxil olub: 07.10.2025